

GEOLOGISKA FÖRENINGENS

I

STOCKHOLM

FÖRHANDLINGAR.

SJUNDE BANDET.

(Årgångarne 1884 och 1885.)

MED 22 LITOGRAFIERADE TAFLOER, 3 LJUSTRYCK OCH ETT PORTRÄTT.

STOCKHOLM 1884 OCH 1885.
KONGL. BOKTRYCKERIET
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Cambriska och Siluriska bildningar. Kongl. Vet. Ak. Handl. Bd 8, N:o 2, 1869) och TULLBERGS f. 2, t. 1 (anf. arb.) samt deri mera öfverensstämmande med de af BRÖGGER (Paradoxides-skifferne ved Krekling. Nyt Mag. for Naturvidenskaben 24 Bind) t. 5, f. 4 och LINNARSSON (Om faunan i kalken med *Conocoryphe exsulans*) t. 2, f. 32 meddelade figurerna. Någon i petrografiskt och paleontologiskt afseende med detta block öfverensstämmande bergart är mig ej i fast klyft bekant från Sverige.

Anton SJÖGREN. *Sarkinit, ett nytt manganarseniat från Pajsbergs jern- och mangan-malmsgrufva i Filipstads bergslag.*

Detta mineral, som uppmärksammades i början af september månad detta år, sitter i ränder af hvit kalkspat, som genomdraga den i grufvan brutna jernhaltiga manganmalmen. Det har ljust köttfärg och fettglans, på grund hvaraf det blifvit kalladt *sarkinit* af *σάρκινος*, som har den dubbla betydelsen af »köttig» och »fet». Hårdheten är 4—5 eller något mindre än apatitens. Eg. v. = 4,14—4,15. För blåsrör dekrepiterar den, men smälter vid försigtig påblåsning utan svårighet till en svart, glänsande, ej magnetisk kula, ger med soda på kol en brunaktig massa, arseniklukt och ett mycket obetydligt blybeslag, hvarjemte stundom märkes ett annat, högst ringa, flyktigt beslag (af antimon?). I glaströr ger den vatten och blifver brun samt med flusserna mangans reaktioner.

Sarkiniten är spröd, ger ett ljust blekrödtt pulver, som har en svag dragning åt rosenrödtt. Pulvret blir vid upphettning först grått, sedan svart samt vid starkare glödning mörkt svartbrunt, således vid upphettning i hufvudsak förhållande sig lika som de förut af mig beskrifna manganarseniater från Nordmarken, dock blifver pulvret af sarkiniten något mörkare brunt efter glödning än nyss nämde arseniater. Mineralet har två

genomgångar, hvaraf den ena, sannolikt prismatisk, är särdeles tydlig. Å sist nämnda genomgångar, som synas representera kristallytor, framträda nästan ständigt, likasom hos allaktitens *kristaller*, en fin streckning, hvilken kan anses bero på en mängd vicinala ytor.

Kristallsystem obekant, möjligen monoklint, hvilket ej motsäges af den mikroskopiska undersökningen, som angifver att mineralet är optiskt tvåaxigt.

Öfverinstämmande analyser af D:r C. H. LUNDSTRÖM och mig hafva gifvit följande medeltal:

Arseniksyra	41,60.
Fosforsyra	0,21.
Kolsyra	0,76.
Manganoxidul	51,60.
Jernoxidul	0,13.
Kalkjord	1,40.
Talkjord	0,98.
Blyoxid	0,25.
Vatten	3,06.
Olöst i syra	0,38.

Summa 100,37.

Då emellertid svårighet visar sig, att af ofvan angifne analysresultat för tillfället uppställa en säker formel för mineralets kemiska sammansättning, komma de kemiska undersökningarne att fortsättas för utredande af sammansättningen hos den konstanta eldfasta förening, som uppstår vid mineralets upphettning till full hvitglödning, hvarigenom man hoppas komma till klarhet i afseende på mineralets formel. Anledning förefinnes att denna skulle utfalla lika med den för den af L. J. IGELSTRÖM nyligen publicerade *polyarsenitens* från *Sjögrufvan i Grythyttan*, men af hvad som om detta mineral är bekant synes ingen identitet vara att förvänta.

Analyserna af *sarkiniten* kunna icke heller inpassas i den för *polyarseniten* angifna formeln $(\text{MnO})_4\text{As}_2\text{O}_5 + \text{H}_2\text{O}$ och den

uppgifna egentliga vigten 4,085 för sistnämde mineral är lägre än sarkinitens.

I tunnprof är sarkiniten färglös och fri från orenande främmande ämnen, så att lämpligt analysmaterial stått oss till buds. Genomgångarne utmärkas dock af mattare drag häntydande på sönderdeladt mineral. Den har lifliga polarisationsfärger, erinrande om allaktitens, med hvilken utseende i tunnprof sarkiniten mycket öfverensstämmer, utan att dock visa en fullt så skrofflig yta, som den först nämnda.

Genom L. J. IGELSTRÖMS tillmötesgående har jag blifvit satt i tillfälle att mikroskopiskt granska den af honom upptäckta och publicerade *polyarseniten*. Detta mineral visar i tunnprof en ljust *svafvelgul* färg, har inga regelbundna genomgångar och är optiskt tvåaxigt. Det sitter insprängdt i korn och mindre partier tillsammans med kalkspat i en tefroithaltig bergart och förekommer mera sällan i rena partier. Af brist på material har någon närmare beskrifning på mineralet ej kunnat göras.

Enligt öfverenskommelse mellan Hr L. J. IGELSTRÖM och mig skall namnet *aimatolit* utgå och benämningen *diadelphit* qvarstå för det rhomboidiskt hexagonala manganarseniat, som af oss i denna tidskrift samtidigt publicerades, hvilket vi till ledning för synonymien ansett skäl vara att här omförmäla.

(Filipstad den 4 November 1885.)

Hans VON POST. *Om stenkolsflötsers brytvärdhet med afseende å svenska förhållanden.*

För den praktiske grufbrytaren är det af vigt att erhålla vissa erfarenhetssiffror angående fyndigheters brytvärdhet, såsom t. ex. att på jernmalmer under 6 fots mäktighet och på koppar-